(د ملنګ له کچکوله – د یو څو کلماتو بهیر)

سلسله - ګڼه: 001001001

د قرآن کریم د تدبر او عملي ژوند داحیاء منشور

(د الهي کلام په رڼا کې د امت فکري بیداري او اصلاح)

لیکونکی: طالب العلم – م . ح . ع

ایمیل: dequrantadburpashto@protonmail.com

تویټر: تدبر پښتو @PsTdbr32975

فیسبوک: تدبر پښتو https://www.facebook.com/share/1BVNT3H6Qy/

ټلیګرام: تدبر پښتو t.me/pashtotadbur

سریزه

(د ملنګ له کچکوله ـ د یو څو کلماتو بهیر)

دا لیکنه نه مقدمه لري، نه پایله، نه ادعا لري او نه ادعایي لوری. دا د ملنګ د کچکول هومره صادق، ساده، او بېتکلفه بهیر دی، چې هر څه پکې شته، خو د هیڅ شي دعوه نه لري.

کچکول، چې د ملنګ هست او نیست پکې نغښتی وي، نه د بازار جنس دی، نه د درباریو سوغات. دا د کوڅو، دروازو، دربارو، مدرسو، او د خلکو د زړه له کنجونو راټول شوی رزق دی. دلته شونې ده چې یو زرګري ګاڼه هم وي، او د یو سړک د ماشوم کاڼی هم. خو د ملنګ د کچکول ارزښت په همدې ګډوډۍ کې دی – چې له بېنظمۍ نه معنا جوړه کړې، له سوال نه مال جوړ کړی، او له خاموشۍ نه فریاد.

دغه بهیر هم د همدې کچکول یو ډول دی. دا کلمات د لیکوال ابتکار نه، بلکې د علماوو، مفکرینو، او د هغوی د ژوند د اوږدو شبګیریو رڼاګانې دي؛ دا د هغو استادانو د فکر غږ دی، چې لیکوال ورته د سوال لاس نیولی، او بیا یې دا ګاڼې ستاسو د ذهن او زړه پر لمنو ورول غواړي.

هره قطعه، هره جمله، هره خبره ـــ لکه د کچکول یوه ټوټه، یوه تحفه، یوه اشاره ده. ځینې خبرې به درته غږ وکړي، ځینې به چپ وي؛ ځینې به تا وزنګوي، او ځینې به درسره غلې کښېني. خو دا یقین وساته چې دا هره یوه د زړه له درده او د فکر له ژورې ریښې راوتې ده.

موږ له الله تعالی نه دا غوښتنه (دعا) کوو، چې دا کچکولي کلمات ستاسو د فکر پر مځکه د برکت باران شي، ستاسو د زړه د تشو خونو لپاره یو نسیم شي، او ستاسو د روح د ستړیا لپاره یو تکیه شي.

که څه هم بې نظمه، تکراري ښکاري، خو شاید د یوه لوړ نظم تفسیر وي. که څه هم سوال ښکاري، خو شاید د معرفت غنا پکې نغښتې وي. او که څه هم د ملنګ له کچکوله راوتې، خو شاید ستا د فکر د تخت زینت شي.

...او آخر کې،

په دې اوږده او شفافه مقدمه کې، موږ تاسې ته دا هم وایو چې زموږ د دې کچکولي بهیر **لومړی سوغات به د یوه قرآني آیت څیړنه وي.** دا به د وحي، فطرت، عقل ، فطرت، او انسان د ادراک پر بنسټونو رڼا اچوي، او د ژور فکر، د زړه درزا، او د روح غږ ته به غوږ نیسي.

له الله تعالی څخه دا غوښتنه (دعا) کوو چې دا پیل ـ **"نعم البدایة"** ـ وګرځي، د علم، بصیرت، او هدایت پر لور د یو مبارک سفر پیل شي.
د ملنګ له کچکوله دا لومړۍ تحفه، ستاسو له زړه سره د دوستۍ لاس درکولو طمعه لري.

د قرآن کریم د آیتونو پر دې تدبر یوه ضروري یادونه

ګرانه لوستونکیه: دا چې د قرآن کریم ترجمه نورو ژبو ته، که مستحیله نوې، نو ډیره سخته کار خو حتما دی، نو ځکه علماء کرام ترجمو ته د (ترجمة معاني القرآن) نوم ورکوي، بناءً زه دلته د قرآن کریم د آیتونو د تر جمې او تفسیر په لټه کې نه یم، ځکه دا خبره زما د علم او طاقت څخه اوچته ده، زه فقط د قرآن کریم د آیت لوستلو پر وخت چې کوم فکر زما ذهن ته راځي هغه لیکم، که زما دا خاطرې له حق سره برابرې راخیږي، نو الحمد لله دا زما د رب انعام دی، چې زه یې شاکر یم، او که نه دا د شیطان القاء ده چې زه بیا له الله تعالی نه د مغفرت غوښتونکی یم، او شریعت له هغه نه مبرا دی

که ته غواړې د قرآن کریم ژورې او مستندې معناوې او تفسیرونه زده کړې، لله الحمد دعلماء کرامو معتمدو ترجمو او تفسیرونو ته نن ورځ لاس رسی اسان دی، نو د علماء کرامو مستندو تفسیرونو او ترجمو ته مراجعه وکړه. هلته به خپله فکري تنده په پر امنه توګه ماته کړې.

په درناوي / لیکوال

له دې ليکلو هدف

(د واقعيت تشخيص، د اصلاحاتو لار، او د عملي تطبيق نقشه)

١. د قرآن کريم بنسټيز آيتونه

موضوع :د امت د اصلاح الهي نقشه

نمونه آيتونه:

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ﴾ (الرعد: ١١)
﴿كُنتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ﴾ (آل عمران: ١١٠)
﴿وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا﴾ (آل عمران: ١٠٣)

📖**تحليل:**

- دا آيتونه د **درې محوري غوښتنو** بنسټ ږدي:

1. **د ځان اصلاح :** داخلي انقلاب، فکري او روحي بيداري.
2. **د امت رسالت :** د انسانيت د رهبرۍ مسؤليت.
3. **وحدت او نظام :** د تفرقې پر ځای د الهي نظام لاندې يووالی.

٢. د مسلمانانو د حالت تشخيص

📉 د امت موجوده حالت د دې آيتونو له غوښتنو سره څرنګه توپير لري؟

آيت غوښتنه	د مسلمانانو اوسنی حالت	علتونه
"لا يغيّر ما بقوم..."	د ځان د اصلاح پر ځای، د نورو ملامتی	له فردي مسؤليت نه غفلت
"كنتم خير أمة..."	امت خپل رسالت هېر کړی	استعماري فکر، مادي تعليم، فرهنګي انحراف
"واعتصموا بحبل الله..."	د امت پر ځای ملتونه، فرقې، ګوندونه، شخصي منافع	د شريعت پر ځای ډلييز، قومي، حزبي، ملي معيارونه

۳. د اصلاحاتو ستراتيژي

🔧 اصلاح باید له **درې سطحو** پیل شي:

سطحه	هدف	عمل
فردي	ځان پېژندنه، تزکيه، د فکر بيداري	ذکر، مطالعه، د ځان احتساب
اجتماعي	د اخلاقو، تعليم او عدالت بيا رغونه	ښوونځی، کور، مسجد، شورا
تمدني/سياسي	د امت د واحد نظام بيا فعالول	فکري مکتب، سياسي وعي، اقتصادي استقلال

۴. د عملي تطبيق نقشه

🗺️ د بدلون عملي نقشه په څلورو پړاوونو کې:

پړاو	تشريح	عملي وسيله
۱. **وعي**	فکري بيداري، د خپل حالت درک	حلقات، رساله، بحث، د قرآن کريم فهم
۲. **تربيه**	د نفس اصلاح او علمي روزنه	د ښوونځی، مسجد، کورنی، ځان تربية
۳. **تنظيم**	د يووالي نظام جوړول	شورا، ټولنه، شبکه، د فکر همغږي
۴. **تطبيق**	د شريعت، عدالت او اخلاقو عملي کول	دعوت، خدمت، مشروع مقاومت، عدل

۵ .فکري تمرینونه

🧠 عملي او فکري سوالونه:

1. د قرآن کریم آیتونه زموږ د امت د درد تشخیص څنګه کوي؟
2. د ځان اصلاح او د نظام اصلاح تر منځ څه رابطه ده؟
3. کوم فکري او اخلاقي انحراف زموږ د زوال بنسټ شو؟
4. څنګه کولی شو خپل شخصي ژوند د دې آیتونو مطابق کړو؟
5. که ته د یوې اسلامي ټولنې مشري وکړې، د دې آیتونو تطبیق څنګه کوې؟

۶ .د تطبیق نمونې

📍 د اسلامي تاریخ او معاصر وخت بېلګې:

زمانه	نمونه	پیغام
رسول الله ﷺ	د نفس او امت موازي اصلاح	داخلي ایمان + خارجي نظام
صلاح‌الدين الایوبي	فکري او نظامي اصلاح یو ځای	له قرآن کریم نه قوت، له امت نه وحدت
معاصره بیداري (النهضة الإسلامية)	علم، اقتصاد، سیاست، دعوت	قرآن کریم د محور په توګه

۷ .پایله

🌿 د بدلون نقشه په قرآن کریم کې موجوده ده،
خو امت د **خپل نفس، فکر او نظام** له محوره ویستلی.

💡 د خلاصون کلیمه دا ده:
اصلاح النفس، ثم إصلاح الأمة، ثم إقامة النظام بالحق.

د آیتونو **تدبري تمرین، روزنیز چوکاټ**، او د **فرد، دعوت، او تولنې لپاره عملي تطبیقي پلان.**
چې له فکري نظریاتو نه انسان د واقعي بدلون میدان ته بوځي.

🕋 **تدبري تمرین او روزنیز چوکاټ**

(له آیت نه تر عمله: د فرد، دعوت، او امت د بدلون عملي نقشه)

🌿 **١. د تدبر عملي معنا**

تدبر = د آیت له معنا، مقصد، او الهي غوښتنې څخه، په **زړه، فکر، او عمل** کې د ژوند نقشه جوړول.

أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ ٱلۡقُرۡءَانَ أَمۡ عَلَىٰ قُلُوبٍ أَقۡفَالُهَآ [محمد: 24]

📖 معنا: څوک چې د قرآن کریم تدبر نه کوي، نو د دوی زړونه تړلي دي.
نو تدبر د **قلب خلاصون** او د **امت د احیا** زیرى دى.

🌿 **٢. د تدبري تمرین عملي ګامونه**

ګام	تشریح	تمرین
١. التلاوة الواعية	د آیت په تلاوت کې توجه، د معنا احساس	هر سهار یو آیت په غور سره لوستل
٢. الفهم التحليلي	لغوي، نحوي، بلاغي او مقصدي فهم	د آیت کلیدي کلمات وپېژنه
٣. التدبر القلبي	د زړه حالت سره د آیت مقابله	"زه په دې آیت کې څومره داخل یم؟"
٤. التطبيق العملي	د آیت غوښتنه په عمل کې تمرینول	د یوې ورځې لپاره یو عملي پړاو ټاکل
٥. الدعوة والإصلاح	آیت نورو ته رسول، د ټولنې بدلون	د کورنۍ او دوستانو سره شریکول

۳. د روزنيز چوکاټ درې کچې

کچه	موخه	تمرکز	نتيجه
فردي کچه	د نفس اصلاح	تزکيه، علم، وعي	فکري او اخلاقي انقلاب
دعوتي کچه	د نورو اصلاح	تعليم، تذکير، دعوت بالحکمة	د دعوت د حلقو جوړول
ټولنيزه کچه	د نظام اصلاح	عدل، وحدت، شورا، شريعت	د امت تمدني بيداري

۴. د فردي تدبري تمرينونه

آيت	تدبري پوښتنه	عملي تمرين
﴿لا يُغَيِّرُ ما بقوم...﴾	زه په خپل نفس کې څه بايد بدل کړم؟	د يو بد عادت او بدعت پرېښودل، يو نېک عمل په اتباع سره کول
﴿كنتم خير أمة...﴾	زه د خير امت غړی څنګه کېدای شم؟	د يو انسان اصلاح، يا يو کار د امت لپاره کول
﴿واعتصموا بحبل الله...﴾	زما په ژوند کې کومه تفرقه ده؟	د يو ورور سره روغه جوړول، يا يوه اسلامي مشوره کول

۵. د دعوتي عملي پلان

پړاو	عمل	موده	وسيله
۱. آيت فهمول	تدبر، تفسير، بحث	۱ اونۍ	قرآن کريم او تفسير جزوه
۲. آيت انتقالول	د حلقې يا کورنۍ سره شريکول	۱ اونۍ	ژبه، مجلس، رساله
۳. آيت سره ژوند کول	د يو عملي اقدام تمرين	دوامداره	عمل، عادت، اخلاق
۴. آيت عامول	د ټولنې اصلاح	اوږدمهاله	دعوت، عدالت، خدمت

🌿 ۶ .د ټولنې د اصلاح عملي نقشه

حوزه	ستونزه	آيت تطبيق	نتيجه
تعليم	لويديځ محوره نصاب	د "خَيْرِ أُمَّةٍ" روحي محور	علم د رسالت لپاره نه د بازار لپاره
اقتصاد	سود، مصرف محوري	د عدل او حلال اصل	اقتصادي استقلال
سياست	تفرقه، واک غوښتنه	"واعتصموا بحبل الله"	د شورا او وحدت نظام
کلتور	ماديت، تقليد	"إن الله لا يغيّر..."	فکري خپلواکي

🌿 ۷ .تدبري ژورنال (روزنيز دفتر)

📔 د هر شاګرد يا دعوتګر لپاره يو دفتر:

نېټه	آيت	تدبر	عملي عزم	نتيجه
۲۰۲۵/۱۰/۹	الرعد: ۱۱	د بدلون شرط داخلي دی	هر سهار ځان سره محاسبه	نفسي سکون او ثبات
۲۰۲۵/۱۰/۱۰	آل عمران: ۱۱۰	امت د خير رسالت لپاره دی	د يو ورور سره د خير مشوره	دعوت ته الهام

🌿 ۸ .فکري ـ عملي روزنيز پلان (۴۰ ورځنی)

اونۍ	موضوع	تمرکز	عملي عمل
۱	تدبر: قرآن کريم د بدلون کتاب	د آيتونو ژور فهم	هره ورځ د يوه آيت تدبر
۲	اصلاح النفس	تزکيه، ذکر، عزم	يو عادت بدلول
۳	اصلاح الدعوة	تعليم او دعوت بالحکمة	يو درس يا مجلس جوړول
۴	اصلاح المجتمع	عدل، وحدت، تعاون	د يو ټولنيز کار ګډون
۵	دوام او محاسبه	تثبيت	د تدبر دفتر تکميلول

🌿 ۹ .د عملي تطبيق نقشه (خلاصه)

محور:

من آيات الهداية ← إلى وعي النفس ← إلى إصلاح الدعوة ← إلى نهضة الأمة

نتيجه:

✅ فکر روښانه
✅ زړه بيداره
✅ دعوت منظم
✅ امت يو موټی

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله ربّ العالمين، وأشهد أن لا إله إلّا الله وحده لا شريك له، وأشهد أنّ محمّدا عبده ورسوله، صلّى الله عليه وعلى آله وصحبه وسلّم تسليما كثيرا.

أمّا بعد ..

فإنّ أحسن الحديث كتاب الله، وخير الهدي هدي محمّد صلى الله عليه وسلم، وشرّ الأمور محدثاتها، وكلّ محدثة بدعة، وكلّ بدعة ضلالة، وكلّ ضلالة في النّار.

📘 الآية الأولى: "بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ"

① لغوي، صرفي، نحوي، او بياني تحليل

◆ د الفاظو تجزیه:

کلمه	لغوي ریښه	صرفي بڼه	نحوي موقع	معنا
بِـ	أصلها "باء" الجرّ"		عامل جرّ	د "وسیلې، "سبب"، "ملابست" معنا ورکوي
اسم	س م و	اسمٌ مفرد	مجرور بالباء	"نوم" یا "علامه" – هغه څه چې په واسطه يې شي پېژندل کېږي
الله	ا ل هـ	اسم علم	مضاف‌اليه مجرور لفظاً، مرفوع معناً	د خالق ذات ځانګړی نوم، جامع صفات کمال
الرحمن	ر ح م	صفة مشبهة على وزن **فَعْلان**	صفة لله	ډېر زيات مهربان، مطلق رحمت لرونکی
الرحيم	ر ح م	صفة مشبهة على وزن **فَعيل**	صفة ثانية لله	دوامداره مهربان، د رحمت استمرار ښيي

◆ صرفي تحليل:

- **اسم** له مادې د — *س م و* — څخه دی، چې معنا يې "لوړوالی" ده، له همدې امله — *الاسم* — هغه نښه ده چې شی پرې پوړته او پېژندل کېږي.
- **الرحمن**: د "فَعْلان" وزن ښيي **امتلاء ووفرة الرحمة** — پوره رحمت، چې هرځای شتون لري.
- **الرحيم**: د "فَعيل" وزن ښيي **الثبوت والاستمرار** — رحمت دايمي، دوامداره.

⟵ نو د دوو صفتونو يوځای راتګ داسې مانا ورکوي:
پوره رحمت (الرحمن) او **دايم رحمت (الرحيم)** — د الله رحمت د کميت او کيفيت له دواړو اړخونو بشپړوالی لري.

◆ **نحوي جوړښت:**

جمله **جارّ ومجرور** ده (بِسۡمِ) چې معمولاً د يو **محذوف فعل** سره تړلې ده.
علماء وايي:

التقدير : **بسم الله أبتدئ**، يا **بسم الله أقرأ**، يا **بسم الله أستعين**
(زه د الله په نوم پيل کوم، يا په نوم يې مرسته غواړم)

نو:

- **بسم** :جارّ ومجرور، متعلّق بالفعل المحذوف (ابتدئ).
- **الله** :مضافاليه.
- **الرحمن الرحيم** :صفتان تابعتان للفظ الله في الإعراب.

◆ **بياني او بلاغي تحليل:**

بلاغي اړخ	تشريح
الإيجاز	يو آيت، درې کلمې، خو د ټول قرآن کريم مقاصد پکې نغښتي.
التركيب الجمالي	توازن صوتي: "بِسۡمِ اللَّهِ الرَّحۡمَٰنِ الرَّحِيمِ" – درې مقاطع، نرمه موسيقي، رحمت ته مناسب آهنګ.
التكرار المعنوي	"الرحمن الرحيم" دواړه له رحمته دي، خو توپير يې د کميت او دوام په مانا کې دی، چې بلاغت ته ژورتيا ورکوي.
الحذف	د فعل حذف د بلاغي وقار نښه ده، ځکه هر بنده خپله نيت ورسره نښلولی شي (اکل، درس، سفر...).
الالتفات من العام إلى الخاص	"اسم الله" عام دی، خو "الرحمن الرحيم" ځانګړي صفات راوړل، د رحمت غلبه څرګندوي.

◆ **ژبني بصيرت او اعجاز:**

1. **اعجاز التركيب** :درې کلمې، خو معنايي په شبکه يې ډول ډول ژوند را پوښي: نيت، عمل، توکل، عبوديت.
2. **اعجاز التوازن** :د صوتي نظم، وزن، او تکرار داسې تناسب لري چې په هر ژبه کې همغسې جاذبه ساتي.

3. **اعجاز الدلالة** :دا جمله د **توحيد، عبوديت، رحمت، و ادب** مجموعه ده.
4. **اعجاز التنوع** :د هر کار پيل له "بسم الله" سره د هغه کار ماهيت له عادت نه عبادت ته بدلوي.

💎 **دقيق فهم:**

- "بسم" = د وسيلې اظهار؛
- "الله" = د هدف ټاکل؛
- "الرحمن الرحيم" = د لارې روحي حالت.
  نو د آيت معنا داسې روانه ده:

"زه د هر کار پيل د هغه مطلق رحيم ذات په نوم کوم، چې رحمت يې هر څه رانغاړي او دوام لري."

په دې سره، دا آيت د **قرآن کريمي ژبې فلسفه** راښيي:

ژبه د بندګی وسيله ده، نه د ځان اظهار.
او د هر تلفظ تر شا نيت، محبت، او توکل يوځای کيږي.

📖 **آيت :بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ** 🌿

🔹 **روانه ترجمه:**

زه د الله په نوم پيل کوم، هغه چې ډېر مهربان (الرحمن) او تل مهربان (الرحيم) دی.

يا په فکري ـ رواني بڼه:

زه خپل نيت، کار، او فکر د هغه ذات په نوم پيلوم چې د هر مخلوق د خير سرچينه ده، د رحمت بحر دی، او رحمت يې نه ختمېدونکی دی.

🔹 **تفسير او د معنا وضاحت:**

1️⃣ **بِسْمِ اللَّهِ ـ"زه د الله په نوم پيل کوم"**

- دلته د **"بـ"** حرف د وسيلې او برکت معنا لري، يعني:

زه هر کار د الله په وسيله، د هغه په برکت، او د هغه د رضا لپاره پيلوم.

- دا اعلان دی چې **زه خپل ځان مستقل نه ګڼم،** بلکې هر حرکت مې د الله له توفيق سره دی.

◄ دا د توحيد بنسټيز اعلان دی:

"لا حول ولا قوة إلا بالله" – هيڅ قوت زما نه دی، ټول د الله دی.

2 اللَّهِ — د خالق جامع نوم

- دا نوم د ټولو صفاتو مجموعه ده، ځکه بل هيڅ نوم د "الله" په مانا نه راځي.
- دا نوم بنده ته دا بصيرت ورکوي چې:

که خالق، رازق، مهربان، قاضي، حَکيم، او رَبّ يو دی، نو بايد نيت، توکل، او هدف هم يو وي.

◄ نو دا کلمه د **عقيدې محور** ده.

3 الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ — د رحمت دوه ژور ابعاد

صفت	وزن	معنا	دلالت
الرحمن	فعلان	د رحمت پوره والی او عموميت	رحمت د ټولو مخلوقاتو لپاره
الرحيم	فعيل	د رحمت دوام او اختصاص	رحمت د مومنان لپاره دايمی نعمت ګرځي

📍 نو "الرحمن" د دنيا رحمت بيانوي، او "الرحيم" د آخرت رحمت — الرحمن رحمة عامة، والرحيم رحمة خاصة بالمؤمنين.

🌿 د ژوند سره ربط او د فکري بصيرت پراختيا

1 په فکري لحاظ:

- دا آيت د مسلمان فکري نقشه ټاکي:
  د هر کار پيل د الله نوم سره، يعني **مرجعيت الهی**، نه نفسانی.
- دا د **عقل د بيدارۍ نقطه** ده:
  عقل چې له الله نه منقطع شي، فاسد فکر زېږوي؛
  خو چې د الله په نوم پيل وکړي، مباح عمل هم عبادت ګرځي.

2 په عملي لحاظ:

- هر کار د "بسم الله" سره:
  - نیت تصحیحوي (له ځان نه د خالق پر لور)؛
  - عمل ته برکت ورکوي؛
  - خطا ته وقایه جوړوي.

  رسول الله ﷺ فرمايي: "كل أمر ذي بال لا يبدأ فيه ببسم الله فهو أبتر"
  (هر مهم کار چې د الله په نوم نه پيلېږي، بېبرکته وي)

3 په روحي لحاظ:

- دا آيت انسان له اضطرابه راوباسي، وايي:

ته يوازې نه يې، رحمن درسره دی.

- "الرحمن الرحيم" ذهن ته دا مفهوم ورکوي چې: دا کائنات له زوره نه، بلکې له رحمت نه جوړ شوی.
  نو په نتيجه کې:
  - زړه نرمېږي،
  - نيت پاکېږي،
  - او انسان د محبت له زاويې فکر کوي.

4 په ټولنيز لحاظ:

- که ټولنه د هر کار پيل د "بسم الله" په روح سره وکړي،
  نو کارونه به **د رحمت، نظم، او توکل** په روحيه کې ترسره شي.
- د بې بسم الله کارونه، يعني کارونه چې بې د الله له نومه پيلېږي، د فساد جرړه ګرځي:
  بې بسم الله سياست، بې بسم الله اقتصاد، بې بسم الله تعليم... دا ټول له رحمته خالي کېږي.

🌺 د بصيرت نغمه:

دا آيت موږ ته دا فکري بصيرت راکوي چې:
هر جايز حرکت، که له "بسم الله" سره شروع شي، عبادت ګرځي؛
او هر علم، که د "الله" له نومه بې اړوند شي، فاسد علم ګرځي.

نو د مؤمن عقل داسي جوړیږي:

د فکر سر: "الله"،
د عمل روح: "رحمت"،
د هدف لوری: "رضا".

🔶 لنډه نتیجه:

اړخ	د آیت پیغام
عقیدوي	توحید – هر پیل د الله له نومه.
روحي	توکل او سکون – الله د رحمت سرچینه ده.
عملي	نیت تصحیح او عمل ته برکت.
فکري	د عقل محور باید وحي وي، نه هوا.
تمدني	د رحمت پر بنسټ ټولني جوړول.

③د دې آیت تدبر او فقهي استنباط

🔹 لومړی: تدبّر — د معنا ژوره مشاهده

"بسم الله" د قرآن کریم د هر کار د پیل د فلسفې اساس دی.
دا جمله د انسان، علم، او شریعت د اړیکې درې ستنې ټاکي:
المرجع – المقصد – الوسیلة

رکن	د آیت دلالت	معنا
المرجع	"الله"	ټول حکم، علم، او توفیق له الله راځي
الوسیلة	"بِسۡمِ"	علم او عمل د الله په نوم، نه د نفس په نوم
المقصد	"الرَّحۡمَٰنِ الرَّحِيمِ"	د شریعت موخه رحمت او خیر دی، نه عذاب او زوال

← دا تدبري ربط ښیي چې دا آیت د **بندګۍ فلسفه** او **مقاصد الشریعة** دواړه یوځای بیانوي.

🔹 دوهم: فقهي استنباط

(أ) فقه العبادات — د عمل نیت

- د فقهاوو اجماع ده چې **"بسم الله" د هر عبادت او کار پیل کې سنت مؤکد** دی.
- د **طهارت، ذبح، تلاوت، نکاح، خوراک، سفر، علم، او دعوت** پیل له بسم الله سره سنت دی.

قال ﷺ: "كل أمر ذي بال لا يبدأ فيه ببسم الله فهو أبتر"
(هر مهم کار چې د الله په نوم نه پیلیږي، بېبرکته وي)

(ب) فقه المعاملات — د نیت تصحیح

- د "بسم الله" روح دا حکم لري چې هېڅ کار د "نفس" او "هوی" په نوم مه پیلوه.
- نو د شریعت له نظره:
  - تجارت ← که د الله په نوم وي ← عبادة؛
  - که د شهرت یا ریا په نوم وي ← معصیة.

(ج) فقه الذبائح

- د ذبح پر وخت د "بسم الله" ویل **شرط صحة** دی (د جمهورو په نزد).

"ولا تأكلوا مما لم يُذكر اسم الله عليه" (الأنعام: 121)

(د) فقه القرآن کریم

- د "بسم الله" آیت د **قرآن کریم د هر سورت سر** ته تلاوت کېږي، پرته له سورة التوبة نه،
  دا د **قرآن کریم د نظامي تقسیم** نښه ده، او هم د رحمت د تسلسل اشاره.

◆ **درېیم: د اصول فقه تمرین**

اصولي قاعده	د آیت تطبیقي استنباط
الأصل في العبادات التوقيف	هر کار باید د الله په نوم، یعنې د الله د اذن او لارښودنې په رڼا کې وشي، نه په ابتکار د هوا.
النية شرط لصحة العمل	"بسم الله" نیت ته جهت ټاکي — د نیت تصحیح شرط دی.
الوسائل تأخذ حكم المقاصد	که وسیله (کار) د "بسم الله" سره وي، مقصد (رضا الله) ترلاسه کېږي؛ که بې بسم الله وي، فاسد کېږي.
المقاصد لا تتحقق إلا بالوسائل المشروعة	د رحمت مقصد (الرحمن الرحیم) تر هغه نه حاصلیږي ترڅو چې وسیله د الله په نوم نه وي.

◆ څلورم: د شریعت مقاصد

مقصد	د آیت دلالت	تشریح
حفظ الدين	"بسم الله" د توحید بنسټ دی	دا د عبودیت اعلان دی: هر کار د الله لپاره.
حفظ النفس	"الرحمن الرحیم"	انسان ته د آرام، امن، او رحمت احساس ورکوي.
حفظ العقل	د فکر د پیل نظم	عقل د الله په نوم حرکت کوي، نه د هوا تابعیت.

حفظ المال	د حلال ـ حرام توپیر	بې بسم الله ذبح حرامه کېږي، دا د مال د طهارت اصل دی.
حفظ النسل	د نکاح او کورنۍ برکت	له بسم الله سره نکاح برکتناکه، بې بسم الله خالي فاسده نیتونه.

◆ **پنځم: د عملي استنباط تمرین**

ژوندۍ حالت	د آیت تطبیق	نتیجه
تعلیم	د درس پیل په "بسم الله"	علم عبادت ګرځي، ذهن پاکېږي.
کار او تجارت	د سودا پیل په "بسم الله"	نیت پاک، رزق حلال، برکت پیدا کېږي.
سفر	د تګ پیل په "بسم الله"	توکل او امنیت.
ژبه او قلم	د هر قول پیل په "بسم الله"	د دروغ، غیبت، او فساد مخنیوی.
دعوت او تبلیغ	د بسم الله روحیه: نرمي، رحمت	د دعوت طرز قرآن کریمي او مهربان کېږي.
سیاست او اداره	د پرېکړو پیل په "بسم الله"	عدل، رحمت، او د فساد مخنیوی.

◆ **فقهي بصیرت:**

- د آیت روح دا نه دی چې یوازې **الفاظ** ووایه، بلکې دا چې **منهج** یې خپل کړه.
- "بسم الله" د انسان له ژوند نه د خودي تصور باسي:

ته د الله نائب یې، نه مالک؛
کار دې امانت دی، نه امتیاز.

- د "الرحمن الرحیم" تکرار دا ښيي چې شریعت د **رحمت د تحقق** لپاره نازل شوی، نه د مشقت لپاره.

﴿وما أرسلناك إلا رحمة للعالمین﴾

🌿 **د تدبر خلاصه:**

بُعد	د آیت پیغام
روحاني	هر نیت د الله په نوم، هر کار د رحمت لپاره.
فقهي	بسمله د عبادت او حلال عمل شرط دی.
اصولي	نیت، وسیله، او مقصد باید الهي وي.
مقاصدي	شریعت رحمت دی، نه تکلیف؛ اصلاح دی، نه عذاب.
تمدني	د هر نظام بنسټ: توحید + رحمت = عدالت.

✿ الآية: "بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ"

①د آیت غوښتنه: الهي مقصود

اړخ	الهي غوښتنه	تشریح
عقیدوي	د هر کار پیل باید له بسم الله سره وي	"بسم الله" یعني د توحید اعلان، د خودي انکار، د عبودیت اقرار
فکري	فکر او علم باید د الله له نومه سرچینه واخلي	د علم مرکز وحی دی، نه هوا، نه غرب
عملي	هر عمل د الله په رضا ولاړ وي	هر مباح کار عبادة ګرځي که نیت الهي وي
روحي	انسان باید د الله په رحمت باور ولري	"الرحمن الرحيم" = د امید او محبت محور
تمدني	ټولنیز نظام باید د رحمت او توحید پر محور وي	شریعت = رحمة وعدل، نه زور او ظلم

نو د دې آیت غوښتنه دا ده چې:

هر فکر، نظام، او حرکت دې د "الله" په نوم، د "رحمت" په روح، او د "عدل" په مقصد ولاړ وي.

②د مسلمانانو اوسنی حالت

بعد	حالت	تشخيص
عقیدوي	د توحید اعلان شته، خو عملي توکل ورک دی	شعار "الله اکبر" وایو، خو پرېکړې د نفس او قومیت پر بنسټ کوو
فکري	د علم بنسټ له وحي نه پرې شوی	علم د غرب له فلسفي اخلو، نه له قرآن کریم څخه
عملي	کارونه د الله په نوم نه پیلېږي، بلکې د نفعي او شهرت لپاره	نیتونه فاسد، اعمال بې برکته
روحي	رحمت له زړونو وتلی	امت ترس او کینه لري، خو د رحم احساس نه لري
تمدني	نظامونه د الهي رحمت پر ځای د انساني زور پر اساس جوړ شوي	قانون، اقتصاد، تعليم —— د بسم الله له روحه خالي دي

③د واقعیت ژور تشخیص

✤ ۱ .فکري بېمحوري:

- "بسم الله" د فکر مرکز "الله" ټاکي، خو زموږ فکري نظام د "غرب" له عقل شروع کېږي، نه له وحي.

  د دې نتیجه: د علم بې برکتي، د فلسفي ګمراهي، او د عقل مغلوب حالت.

🧩 ۲. عملي بې نيتي:

- کارونه د ځان، قوم، ګوند، يا قدرت لپاره کېږي، نه د الله لپاره.
نو عمل بې روحه پاتې کېږي، لکه بدن بې نفسه.

🧩 ۳. روحي سختي:

- "الرحمن الرحيم" بايد زړه نرم کړي، خو موږ د کرکې، تعصب، او غوسې امت ګرځېدلی يو.
د الله په نوم وژنو، خو د الله د شريعت په روح عمل نه کوو.

🧩 ۴. تمدني انقطاع:

- د بسم الله تمدني معنا دا ده چې ټول نظامونه د الله په نوم جوړ شي؛
خو زموږ سياسي، اقتصادي، او تعليمي بنسټونه له الهي مرجعيت نه پرې شوي.
نو زموږ تمدن بې برکته دی، لکه مړ سړی چې خالي نوم يې د ژوندي وي.

④د اصلاحاتو لار

🕋 ۱. د توحيد د ژوندي کولو نقشه

- د "بسم الله" له روح سره عقيده بيا راژوندۍ کړه:

نه قدرت، نه مال، نه قوم – بلکې "الله" د هر پيل سرچينه ده.

- د تعليم، عبادت، سياست او تجارت پيل دې د توحيد له شعور سره وي.

📖 ۲. د علم اصلاح

- د علم هدف د "معرفت الله" وي، نه صرف معلومات.

- له هر مضمون (فزيک، طب، سياست) سره د "بسم الله" فلسفه ور زده کړه:
دا علم به د الله د نعمت پېژندنې وسيله شي، نه د انکار او کبر وسيله.

💼 ۳. د نيتونو تصفيه

- د هر کار پيل نه مخکې د زړه تمرين :**ولې دا کار کوم؟ د چا لپاره؟**
که "د الله لپاره" وي – بسم الله، که نه وي – درېدنه واجبه ده.

❤️ ۴. د رحمت تمدني روح

- "الرحمن الرحيم" موږ ته دا پیغام راکوي:
  شریعت = رحمت، نه تعذیب؛
  حکومت = خدمت، نه زور؛
  دعوت = مهرباني، نه غوسه.
- د اصلاح هر حرکت باید له رحمته پیل شي، نه له انتقامه.

🧱 ۵. د تطبيقي اصلاح نقشه (د دريو کچو نقشه)

کچه	تطبيقي تمرين	هدف
فردي	د هر کار پیل باید چې په "بسم الله" سره وشي (عملاً، نه لفظاً)	ځان له خودي نه خلاصول
علمي/دعوتي	هر درس، خطبه، او لیکنه د "بسم الله" له روحيې سره جوړول	علم ته د احسان بڼه ورکول
ټولنيز/اداري	د مؤسسو، ادارو، او قوانينو پيل د الهي قانون له روح سره تړل	د رحمت او عدل تمدن جوړول

⑤د عملي تطبيق مرحله واره نقشه

مرحله	عمل	توضيح
1	تدبر	د "بسم الله" ژبه له ذهن نه زړه ته را انتقال کړه
2	تطبيق فردي	د ورځني ژوند هر پیل (وينا، خوړل، تګ) د الله په نوم
3	تربيت	ماشومانو، شاګردانو ته د اخلاص فلسفه ور زده کړه، نه يوازې لفظ
4	دعوتي عمل	د دعوت طرز د "الرحمن الرحيم" په نرمه لهجه بدل کړه
5	تمدني بدلون	د ادارو، قوانينو او تعليم بنسټونه د الهي رحمت او توحيد پر محور بيا جوړ کړه

💡 د فکري بصيرت نتيجه

دا آيت غواړي چې انسان خپل فکر د الله په نوم پیل کړي،
امت خپل نظام د رحمت پر بنسټ بيا جوړ کړي،
او ټول ژوند د عبوديت له مرکز سره ونښلوي.

که امت د "بسم الله" روح درک کړي، نو:

- سياست عبادت ګرځي،
- علم تقوی ګرځي،
- او ټولنه رحمت ګرځي.

🟩 (۶) د دې آیت تدبّري تمرین او روزنیز چوکاټ

د فرد، دعوت، او ټولنې لپاره تطبیقي تمرینونه، جدولونه او پلانونه

🔰 بنسټي هدف:

دا آیت د هر کار د بنسټي نیت، اخلاص، او الهي مقصد یادونه ده.
دا تمرینونه دا غرض لري چې **"الله محوره فکر"** زموږ د علم، دعوت، اداري او ژوند مرکز وګرځي.

🌿 لومړی: د فردي تدبري تمرینونه

تمرین	تشریح	عملي ګام
1 نیت پاکول	هر کار له "بسم الله" پیل کړه، خو شعوري ډول، نه عادتاً.	د ورځې په پیل، خوړلو، لیکلو، خبرو او پلان جوړولو کې "بسم الله" ووایه، او په زړه کې ووایه: "زه دا د الله لپاره کوم".
2 د رحمت تصور	د الله رحمانیت او رحیمیت ته پام کول د زړه نرمښت رامنځته کوي.	هر ماښام ۱ نعمت یاد کړه او شکر یې ادا کړه، دا "رحمان" سره د زړه تړل دي.
3 ځان ارزونه	د ورځې په پای کې وپوښته: څو کارونه مې د الله لپاره وکړل؟	د شپې مخکې له خوب څخه درې لحظې سکوت، او ځان سره حساب.
4 ژبني مراقبه	"بسم الله" د ژبې له عادت نه فکري ذکر ته انتقالول.	د ورځې درې ځله ژوره تلفظ وکړه :**بِسْمِ اللّٰهِ،** او معنا یې په زړه کې ژوندی کړه.

🌿 دوهم: د دعوتي او تدریسي روزنې تمرینونه

تمرین	تشریح	عملي ګام
1 د دعوت نیت	هر دعوتي یا تدریسي عمل باید "بسم الله" محور ولري، نه شهرت یا غلبې.	د درس یا وعظ په پیل کې د شاګردانو سره د "بسم الله" تدبر وکړئ، یوازې تلفظ نه.
2 د مهرباني میتود	دعوت د رحمت په فضا کې مؤثر وي.	د دعوت په خبرو کې د نرمۍ، تبسم او د رحمت تمرین وکړئ، نه د غوسې.
3 د الهي هدف وضاحت	د دعوت هدف د الله رضا، نه د ډلې یا شخص بریا.	د دعوتي غونډې څخه وروسته ځان نه وپوښتئ: آیا د الله رضا مو غوښتې وه؟ که د خپل نفس دفاع؟
4 د تربیت تدریجي کول	لکه څنګه چې الله انسان ته د رحمت نښانې تدریجي ښکاره کوي.	شاګرد ته یو وخت یو مفهوم ورکړه، له درک سره.

🌿 دریېیم: د ټولنیز او اداري تطبیق پلان

ساحه	د "بسم الله" تطبیق	عملي کړنلاره
🏫 مدرسه / تعلیمي مرکز	د هر فصل، پروګرام، یا درس پیل په بسم الله سره، خو د معنا تشریح سره.	د "بسم الله" د معنا څلور دقیق ټکي هر کال د تدریسي نصاب په پیل کې تدریس شي.
🕌 مسجد / دعوت مرکز	د رحمت محور کول، نه د سیاسي یا قومي انګیزې.	د امام د خطبې په پیل کې د "رحمانیت" معنا بیان شي، نه تش رواج.
🏢 اداره او نظام	د هر تصمیم، پروژه، او پلان نیت د "بسم الله" له فضا سره سم جوړول.	د هر اداري غونډې د پیل پر وخت د "اخلاص د ژمنې" یوه جمله ولوستل شي.
🕊ټولنه	د رحمت، عفوې او نرمۍ فرهنګ بیاژوندی کول.	د "رحمت ورکشاپونه" جوړول: د والدینو، ښوونکو او کارکوونکو لپاره.

🌾 روزنیز پلان (۴ — مرحلې)

پړاو	تمرکز	هدف	نتیجه
1 فهم	د "بسم الله" لغوي او معنایي بصیرت	پوهه	عقل روښانه کېږي
2 تدبر	د رحمت الهي نظم درک	احساس	زړه نرمېږي
3 استحضار	د هر کار نیت الهي کول	سلوک	عمل پاکېږي
4 دوام	د ژوند نظام الله محوره ساتل	نظام	تمدني بیداري راځي

🌙 عملي شعارونه

- **په نیت کې الله، نه نفس**
- **په پیل کې بسم الله، په منځ کې رحمت، په پای کې شکر**
- **د کار نه هدف شهرت نه، بلکې د الله رضا**
- **که هر فرد په بسم الله پیل وکړي، ټولنه په رحمت بدلېږي**

درې **اصطلاحي جدولونه:**
(١) صرفي، (٢) نحوي، (٣) اصولي ـ فقهي.
دا جدولونه د تمرين او تدريسي کار لپاره دي، چې شاګرد پرې **تحليل**، **تطبيق**، **او استنباط** تمرين کړي.

❶ 🟩 صرفي جدول

کلمه	نوع (اسم/فعل/حرف)	صرفي جوړښت	رېښه	وزن	معنايي ځانګه	يادونې
بِـ	حرف جر	حرف واحد	—	—	ربطی (وسيلوي)	د سبب يا ملګرتيا لپاره
اسم	اسم	مصدر يا مفرد	س م و	فِعْل	لوړوالی، نښه، علامت	د "سُمُوّ" نه اخيستل شوی
الله	اسم جلاله	علم غير منصرف	أ ل ه	فَعّال (تقديراً)	معبود برحق	جامع صفات الکمال
الرَّحمن	اسم	صيغه مبالغه	ر ح م	فَعْلان	ډېر مهربان په ټولو مخلوقاتو	خاص د الله صفت
الرَّحيم	اسم	صيغه مبالغه	ر ح م	فَعيل	په مؤمنانو خاصه مهرباني کوونکی	دوامدار رحمت

📘 **تمرين:**
په دې جدول کې زده‌کوونکي وپوښتئ: د "رَحْمٰن" او "رَحِيم" تر منځ د وزن او معنا فرق څه دی؟
(رحمن: عموم، رحيم: خصوص. رحمن: دفع الضرر، رحيم: جلب المنفعة.)

❷ 🟩 نحوي جدول

عنصر	نحوي موقع	اعراب	وظيفه	معنايي اثر
الباء (بِـ)	حرف جر	—	جارّ	د وسيلې او برکت د اظهار لپاره
اسمِ	اسم مجرور بالباء	مجرور، مضاف	جار او مضاف	د عمل وسيله او برکت څرګندوي
اللهِ	مضاف‌اليه	مجرور	د اسم تعلق	د بسم الله مرکز

الرحمنِ	بدل يا صفت	مجرور	د الله صفت	د رحمت عمومي مفهوم
الرحيمِ	عطف‌بيان يا صفت	مجرور	د الله صفت	د رحمت خاص مفهوم

📘 **تمرين:**
شاګرد ته وواېه چې نحوي تحليل داسي ووايي:

"الجارّ والمجرور (بسم الله) متعلق بمحذوف تقديره: أبدأ أو أقرأ، والجملة تعني: بسم الله أبدأ".

❸ 🟩 اصولي / فقهي جدول

عنصر	اصولي قاعده	فقهي استنباط	عملي تطبيق
الباء	"الأصل في الحروف التعدية"	د وسيلي قاعده: نيت د عمل روح ده	د هر کار نيت بايد د الله لپاره وي
اسم الله	"الأسماء تدل على الصفات"	د توحيد قاعده: عبادت يوازې د الله لپاره	د شرک نفی او نيت اصلاح
الرحمن / الرحيم	"الصفات تقتضي آثارها"	د رحمت د صفت ظهور له مخلوق سره	د عدل او احسان تمرين
التقديم (بسم الله مخکې له عمله)	"النية قبل الفعل"	د نيت مقدمي قاعده	عمل د نيت تابع دى
عموم اللفظ (بسم الله = هر کار)	"العبرة بعموم اللفظ لا بخصوص السبب"	هر کار کې د الله ياد مشروع دى	کار او عادت دواړه عبادت ګرځېداى شي

📘 **تمرين:**
زده‌کوونکی دې له دې جدول څخه يو **فقهي قاعده** واخلي، لکه:

"الأعمال بالنيات"
او د ژوند يو مثال پرې جوړ کړي (مثلاً: د علم زده کړه د الله لپاره که د شهادت نامي لپاره؟)

🧭 **تدبري نتيجه:**

دا درې جدولونه د يو آيت د ژور فهم درې لايه ښيي:

- صرفي = د لفظ جوړښت او معنا
- نحوي = د جمله نظم او ربط
- اصولي = د شريعت مقصد او عملي قاعده

🌿 د تدبّر عملي تمرينونه: "يو آيت – يو عمل – يو بدلون"

دا تمرينونه د دې لپاره دي چې "بسم الله" له تلفظ نه شعور ته، له شعور نه عمل ته، او له عمل نه بدلون ته لاره شي.
هر آيت بايد زموږ په ژوند، فکر، چلند، او ټولنه کې محسوس بدلون راولي — نه يوازې په ژبه، بلکې په نيت، اخلاق، او نظام کې.

🟩 ١. يو آيت: "بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ"

ژوره معنا:
زه هر کار د الله په نوم، د هغه په مرسته، او د هغه د رحمت له فضا لاندې پيلوم.

🧭 د عملي تدبّر درې ګونې چوکاټ

برخه	تشريح	تمرين
🌱 يو آيت	آيت د زړه او عقل دواړو په سطحه ولوله	آيت درې ځله په غور سره ووايه، او په زړه کې ووايه: "زه دا جمله د خپل ژوند محور ګرځوم."
🏃 يو عمل	يو مشخص عمل د آيت له روح سره سم غوره کړه	د ورځې يو کار د "بسم الله" نيت سره وکړه: ليکل، خوړل، يا يوه ښه خبره کول. خو شعوري نيت ولره: "دا کار مې د الله لپاره دی."
🌅 يو بدلون	د تکرار له لارې يو عادت بدل کړه	که تر اوسه دې کارونه عادتاً کول، نو له دې وروسته شعوري نيت پرې وساته، تر څو نيت د عمل زړه شي.

🌾 د تمرين نمونې (د عملي بيدارۍ جدول)

ورځ	آيت تدبّر	عملي عمل	تمه شوې بدلون
1️⃣	"بسم الله" د وسيلې ذکر دی	هر کار له بسم الله پيل کړه	کارونه منظم او له برکته ډک کيږي
2️⃣	"الرحمن" د عمومي رحمت نښه ده	له يوه محتاج سره مرسته وکړه	د زړه نرمښت او د نورو د درد احساس
3️⃣	"الرحيم" د دوامداره مهرباني صفت دی	د يو انسان تېروتنه وبښه	د غوسې کنټرول او داخلي سکون
4️⃣	"اسم الله" د عزت مرکز دی	يو کار د شهرت نه، د اخلاص لپاره وکړه	د ځانمحورۍ کمښت
5️⃣	"باء" د وسيلې او برکت حرف دی	هره پرېکړه د دعا سره وکړه	توکل او باطني قوت پياوړی کيږي

☐	"بسم الله" د نيت د اصلاح ياد دی	خپل نيت وليکه او هره ورځ يې اصلاح کړه	د عمل ثبات او دوام
☐	ټول آيت د ژوند ميثاق وګرځوه	د کورنۍ سره يو ګډ دود په "بسم الله" پيل کړه	د کورنۍ يووالي او د رحمت فضا

🌟 د تدبر روزنيز تمرينونه (د فکر له ژورې څخه عمل ته)

تمرين	پوښتنه د تدبر لپاره	د عمل لار
1 د نيت تمرين	زه دا کار د چا لپاره کوم؟ د الله، که د خلکو؟	نيت وليکه او هره ورځ يې وڅېړه.
2 د رحمت تمرين	زه څومره د رحمانيت مظاهر په خپل ژوند کې ښکاره کوم؟	د ورځې لږ تر لږه يو کس ته نرمه جمله ووايه.
3 د نظم تمرين	آيا زه د هر کار پيل د شعوري نظم سره کوم؟	د ورځې پلان جوړ کړه او د پيل په وخت "بسم الله" ووايه.
4 د توکل تمرين	که کله ستونزه راشي، زما اعتماد پر چا وي؟	د هر فشار پر وخت درې ځلي "بسم الله" ووايه.
5 د شکر تمرين	زه د الله رحمت څنګه درک کوم؟	د هر بريا وروسته "الحمد لله" ورسره يوځای ووايه.

💫 تدبّري شعارونه

1. **"بسم الله" د هر کار روح ده، نه زينت.**
2. **که نيت بدل شو، ژوند بدل شو.**
3. **هره بسم الله يو روحاني تړون دی د خالق او مخلوق تر منځ.**
4. **هغه امت چې بسم الله له شعور سره وايي، د هغه تقدير له رحمت نه ډک کېږي.**

الله تعالی فرمايي

بِسمِ اللَّهِ الرَّحمٰنِ الرَّحيمِ

بسم الله څه مطلب لري؟

له الله تعالی څخه د برکت، استعانت غوښتنه، او د هغه په نامه د شروع کولو اعلان.

✅ **عملي تطبيق:** د بسم الله ويلو عادت موږ ته يادونه کوي چې زموږ ټول کارونه بايد د الله تعالی لپاره وي.

✅ **روحي تربيت:** دا آيت موږ ته يادوي چې د الله تعالی څخه د رحمت هيله وساتو، خو ورسره د آخرت حساب ته هم متوجه شو.

✅ **اصلاحي پيغام:** که موږ هر کار د الله تعالی په نامه پيل کړو، نو دا به زموږ نيت پاک، عمل ښه، او هدف ته د رسيدو سبب شي.

✔ **بِسْمِ اللَّهِ يعني:** زه د الله تعالی په نوم، د هغه په برکت، او د هغه په مرسته يو کار شروع کوم.

✔ **بِسْمِ اللَّهِ يعني:** زه هر عمل د الله تعالی په نوم، د الله تعالی لپاره، او د الله تعالی په قدرت سره کوم.

✔ **بِسْمِ اللَّهِ يعني:** زه دا اعتراف کوم چې زه هيڅ نه يم، هر څه د الله تعالی له لوري دي.

✔ **بِسْمِ اللَّهِ يعني:** زه يوازې نه يم، زما قوت، زما توان، زما عقل، زما امکانات ــ دا ټول د الله تعالی له لوري دي، او هغه راسره مل دی.

✔ **بِسْمِ اللَّهِ يعني:** زما هوډ دی چې خپل نيت، هدف، او عمل ټول د الله تعالی د رضا مطابق جوړوم.

دا جمله ثابتوي چې هر کار بايد د الهي نوم، قانون، او رضا سره تړلی وي.

"بسم الله" د الله تعالی تعظيم او اعمالو برکت لپاره کارېږي.

"بسم الله" د مسلمان د بندګۍ اظهار دی، چې خپل هر کار د الله تعالی په ياد سره پيل کوي.

موږ بايد خپل ټول کارونه د "بسم الله" سره پيل کړو، څکه دا د الله تعالی سره زموږ اړيکه قوي کوي.

د خواړو، درس، کار، حتی د وينا پيل د "بسم الله" سره د برکت سبب کېږي.

➤ **د توحید له نظره:** د قرآن کریم معرفتي بنسټ دا دی چې "حقیقت" یو واحد مطلق ذات ته منسوب دی، چې هغه الله تعالی دی.

دا آیت موږ ته دا ښیي چې د هستۍ هر حرکت د الله تعالی په نوم او ارادې سره ترسره کېږي.

✅ د بسم الله مفهوم دا دی چې هر عمل باید د الله تعالی په نوم او د هغه د خوښۍ لپاره وي.

✅ دا د "لا اله الا الله " عملي تطبیق دی، ځکه چې موږ خپل ژوند یوازې د الله تعالی له نوم سره تړو.

د **"الرَّحمٰنِ الرَّحیمِ"** ذکر دا ښیي چې توحید یوازې د الله تعالی د قدرت منل نه دي، بلکې د هغه صفات قبلول هم لازم دي.

د **"الرَّحمٰنِ الرَّحیمِ"** تکرار دا ښیي چې هستي یوازې د قدرت له مخې نه، بلکې د رحمت پر بنسټ ولاړه ده.

"الرحمن" – د الهي رحمت عامه بڼه، چې مخلوقات، کائنات، او طبیعت ټول پکې شامل دي.

"الرحیم" – د خاصو بندګانو لپاره ځانګړی رحمت.

دا تعادل د اسلامي عدالت، بشري مساوات، او د ټولنیز عدل د اساساتو بیان کوي.

➤ **د "الرحمن الرحیم"** مفهوم ته توجه "الرحمن" د الله تعالی عام رحمت دی، چې ټول مخلوقاتو ته شامل دي.

دا صفت د دې خبرې اعلان کوي چې د طبیعت د قوانینو ترشا یوه ځانګړې حکمت او رحمت دی چې د کائناتو انډول ساتي.

"الرحیم" د الله تعالی خاص رحمت دی، چې یوازې د هغه مخلصو بندګانو لپاره شتون لري.

دا وایي چې انسان له خپل فطرت سره تړاو لري، خو له الله تعالی څخه د خاص رحمت تر لاسه کولو لپاره، هغه اخلاص، عبادت او فرمانبرداری ته اړتیا لري.

که موږ پوه شو چې الله تعالی "رحمن" دی، نو دا موږ ته امیدونه راکوي، له شکست نه مو ساتي.

که موږ پوه شو چې الله تعالی "رحیم" دی، نو دا موږ ته آخرت ته د تیاري نیولو درس راکوي.

دا آیت موږ ته درس راکوي چې ټول کارونه باید یوازې د الله تعالی لپاره وي، نه د شخصي ګټو یا د دنیا د شهرت لپاره.

د **"بسم الله" ویل** موږ ته یادونه کوي چې د توحید بنیاد ساتل مهم دي.

که موږ دا آيت په ژوند کې عملي کړو، نو هر عمل به مو خالص، د الله تعالی لپاره وي، او د برکت سبب به اوګرځي.

زموږ نيت به هميشه اصلاح شي، ځکه موږ به متوجه يو چې زموږ هر حرکت د الله تعالی په نوم پيلېږي.

بسم الله الرحمن الرحيم دا يوازې يوه جمله نه ده، بلکې د ژوند يو بشپړ نظام دی.

دا موږ ته ښيي چې څنګه ژوند وکړو، څنګه کارونه پيل کړو، او څنګه د الله تعالی رحمت ته پناه يوسو.

١. "بسم الله" د ژوند اساسي اصل دی

✅ **ولې بايد هر کار د "بسم الله" په ويلو سره پيل کړو؟**

1️⃣ **توحيدي شعور:** موږ دا منو چې هيڅ کار د الله تعالی له اذن پرته ممکن نه دی.

2️⃣ **برکت:** هر کار چې د "بسم الله" سره پيل شي، شيطان به پکښې برخه ونه لري.

3️⃣ **د الله تعالی مرسته:** کله چې موږ "بسم الله" وايو، موږ خپل ضعف منو او د الله تعالی قوت ته رجوع کوو.

کله چې موږ هره ورځ يوه نوې دنده يا کار شروع کوو، بايد د "بِسْمِ اللَّهِ" ويلو عادت په ځان کې رامينځته کړو. دا کار د دې لامل کيږي چې موږ په ټولې ورځ کې د الله تعالی د رضا لپاره عمل وکړو، نه يوازې د خپلو شخصي ګټو لپاره.

که چيرې موږ خپل ژوند د الله تعالی په نوم تنظيم کړو، نو زموږ کارونه به ټولنې ته هم ګټه ور کړي.

د "بِسْمِ اللَّهِ" پياوړتيا په دې کې ده چې زموږ ټولنه هم د الله تعالی د رضا لپاره عمل وکړي، نه يوازې فرد.

د "بِسْمِ اللَّهِ" معنا يوازې د ژبې نه بلکې د زړه د توکل څرګندونه ده.

کله چې موږ په الله تعالی توکل وکړو، نو مونږ به په ژوند کې هر مشکل ته د الله د رحمت په سترګه ګورو، او دا توکل زموږ ايمان او عمل پياوړي کوي.

موږ بايد دا شعار د خپلو دوستانو، کورنيو، همکارانو او ټولو سره شريک کړو.

کله چې موږ ټول د الله تعالی په نوم عمل وکړو، نو دا زموږ ټولنيزې اړيکې پاکوي او د دوستانو په ژوند کې هم برکت راولي.

د "بِسْمِ اللَّهِ" د ويلو سره زموږ ذهن د الله تعالی ياد ته توجه کوي.

دا یادونه موږ سره مرسته کوي چې خپل کارونه د الله تعالی د رضا مطابق وکړو.

په مجموع کې، د **"بِسْمِ اللَّهِ"** پیاوړتیا یوازې په وینا نه، بلکې په عمل کې هم باید څرګنده شي.

د دې شعار عملی تطبیق د ټول ژوند د تنظیم او د الله تعالی د رضا ترلاسه کولو لامل کیږي.

د هر کار پیل باید د **"بِسْمِ اللَّهِ"** سره وشي، ترڅو ټول عملونه د الله تعالی په نوم او برکت سره پیل شي.

نتیجه: په "بسم الله شروع" او د "الله تعالی رحمت غوښتل" د ژوند منهج دی!

✔ بسم الله موږ ته وایي چې هر کار باید د الله تعالی په نوم، د هغه په مرسته، او د هغه د اطاعت سره پیل کړو.

✔ د الله تعالی رحمت ته محتاج یو، ځکه چې ژوند، مرګ، آخرت، ښښنه، او نجات ټول د الله تعالی په رحمت پورې اړه لري.

✔ نو باید، د بسم الله سره د ژوند تګلاره پیل کړو، د الله تعالی د رحمت غوښتنه اوکړو، او د قرآن کریم، استغفار، او رحمت غوښتنې له لارې د الله تعالی مهربانۍ ته امیدواره واوسو!

✔ د خوراک پر مهال: "بسم الله" وایو، ترڅو خوراک پاک او برکتي شي.

✔ د کور داخلېدو پر مهال: "بسم الله" وایو، ترڅو شیطان ته اجازه ور نه کړو چې زمونږ کور ته داخل شي.

✔ د هر کار پیل کې: لیکل، که تدریس، که تجارت، که وینا وي، باید بسم الله ووایو چې نتیجه مثبته راوخیږي.

2 د آخرت نجات یوازې د الله تعالی رحمت پورې اړه لري.

▶ **رسول الله ﷺ وویل:** "هیڅوک به یوازې د خپل عمل په سبب جنت ته داخل نه شي." صحابه کرامو پوښتنه وکړه: "حتی ته، ای رسول الله ﷺ؟" ویې فرمایل: "هو، حتی زه، مګر دا چې الله تعالی پر ما فضل او رحمت وکړي."[1]

---

[1] - 5673 - حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ: أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ ، عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو عُبَيْدٍ مَوْلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ : أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ الله تعالى صَلَّى الله تعالى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: لَنْ يُدْخِلَ أَحَدًا عَمَلُهُ الْجَنَّةَ . قَالُوا: وَلَا أَنْتَ يَا رَسُولَ الله تعالى ؟ قَالَ: لَا ، وَلَا أَنَا ، إِلَّا أَنْ يَتَغَمَّدَنِي الله تعالى بِفَضْلٍ وَرَحْمَةٍ ، فَسَدِّدُوا وَقَارِبُوا ، وَلَا يَتَمَنَّيَنَّ أَحَدُكُمُ الْمَوْتَ ، إِمَّا مُحْسِنًا فَلَعَلَّهُ أَنْ يَزْدَادَ خَيْرًا ، وَإِمَّا مُسِيئًا فَلَعَلَّهُ أَنْ يَسْتَعْتِبَ.
صحيح البخاري - كتاب المرضى - باب تمني المريض الموت - جزء: 7 صفحة: 121

✔ **همیشه باید** د الله تعالی د رحمت ته ولرو: هیڅکله امید پرېنږدو او نا امیدي مو غرق نه کړي.

✔ د نورو سره مهربانه و اوسو:

▶ **رسول الله ﷺ وويل:** "رحم کونکو باندې الله تعالی رحم کوي

په ځمکه کې اوسیدونکو باندې رحم وکړئ، (الله تعالی) به پر تاسو باندې رحم وکړي![2]"

✅ نتيجه:

✔ "بسم الله" موږ د الله تعالی په مرستې، او "الرحمن الرحیم" موږ د الله تعالی په رحمت تکیه کولو ته را بولي.

✔ هر کار د الله تعالی په نوم پیلول، او د هغه رحمت ته رجوع کول، د ژوند اساسي اصول دي.

<u>د "بِسۡمِ ٱللَّهِ" عملي تطبيق په ورځني ژوند کې څنګه پياوړی کولی شو؟</u>

✓ که موږ د "بِسۡمِ ٱللَّهِ" حقیقت درک کړو، زموږ ټول ژوند به د قرآن کریم مطابق شي.

✓ نو څنګه کولی شو د "بِسۡمِ ٱللَّهِ" مفهوم په عملي بڼه په خپل ژوند کې پیاوړی کړو؟

۱. د نیت اصلاح – هر عمل د الله تعالی لپاره کول

✅ مشکل:

✔ ډېری خلک د "بِسۡمِ ٱللَّهِ" لفظ وايي، خو د عمل نیت یې د الله تعالی لپاره نه وي.

✔ که نیت د الله تعالی لپاره نه وي، "بِسۡمِ ٱللَّهِ" یوازې الفاظ پاتې کیږي، عمل ته اثر نه ورکوي.

✅ حللاره:

✔ له هر عمل کولو څخه مخکې باید خپل نیت وڅیړو:

آیا زه دا کار یوازې د دنیا لپاره کوم؟

[2] - 4941 - حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ وَأَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ الْمَعْنَى ، قَالَا : نَا سُفْيَانُ ، عَنْ عَمْرٍو ، عَنْ أَبِي قَابُوسَ مَوْلًى لِعَبْدِ الله تعالی بْنِ عَمْرٍو ، عَنْ عَبْدِ الله تعالی بْنِ (1)عَمْرٍو يَبْلُغُ بِهِ النَّبِيَّ صَلَّى الله تعالی عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : الرَّاحِمُونَ يَرْحَمُهُمُ الرَّحْمَنُ ، ارْحَمُوا أَهْلَ الْأَرْضِ يَرْحَمْكُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ . لَمْ يَقُلْ مُسَدَّدٌ : مَوْلَى عَبْدِ الله بْنِ عَمْرٍو ، وَقَالَ : قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى الله تعالی عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . سنن أبي داود - كتاب الأدب - باب في الرحمة - جزء: 4 صفحة: 440

آیا زه دا کار د خلکو د خوښۍ لپاره کوم؟

آیا زه دا کار د الله تعالی د رضا لپاره کوم؟

که دا دریم انتخاب مو غوره وي نو کامیابي به مو پرنصیب وي ان شاء الله.

▶ رسول الله ﷺ فرمایلي: "إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ." (بخاري، مسلم)

"اعمال یوازې د نیت سره اعتبار لري."

✅ **نتیجه:**

✓ که موږ نیت اصلاح کړو، "بِسْمِ اللَّهِ" به زموږ د عمل روح شي.

✓ د هر کار نیت باید خاص د الله تعالی لپاره وي، نه د نفس، شهرت، یا دنیا لپاره.

۲. د هر کار شروع د "بِسْمِ اللَّهِ" سره کول

✅ **مشکل:**

✓ ډېری خلک "بِسْمِ اللَّهِ" یوازې په خاصو وختونو کې وایي (مثلاً، د خوراک، ویده کیدو، یا سفر پر مهال).

✓ خو "بِسْمِ اللَّهِ" باید د هر عمل د پیل شعار وي.

✅ **حللاره:**

✓ د "بِسْمِ اللَّهِ" ویلو عادت باید په هر عمل کې شامل کړو:

د علم زده کړه – "بِسْمِ اللَّهِ" سره پیل کړو.

کار او تجارت – "بِسْمِ اللَّهِ" سره پیل کړو.

د کور کارونه – "بِسْمِ اللَّهِ" سره پیل کړو.

اولاد ته تعلیم ورکول – "بِسْمِ اللَّهِ" سره پیل کړو.

اجتماعي کارونه – "بِسْمِ اللَّهِ" سره پیل کړو.

✅ **نتیجه:**

✓ د "بِسْمِ اللَّهِ" ویلو عادت زموږ په ژوند کې د الله تعالی د حضور شعور زیاتوي.

✓ د هر کار پیل د "بِسْمِ اللَّهِ" سره د برکت سبب ګرځي.

۳. د "بِسْمِ اللَّهِ" مطابق عمل کول

✅ مشکل:

✔ که موږ "بِسْمِ اللَّهِ" ووایو، خو عمل د الله تعالی د رضا خلاف وي، نو دا حقیقي "بِسْمِ اللَّهِ" نه ده.

✔ که یو کس "بِسْمِ اللَّهِ" ووایي، خو د ظلم، فساد، یا دروغو عمل وکړي، نو دا یو منافقانه عمل دی.

✅ حللاره:

✔ "بِسْمِ اللَّهِ" باید موږ ته د حق او باطل ترمنځ فرق وښيي:

که زه یو تجارت د "بِسْمِ اللَّهِ" سره پیلوم، نو باید حلال وي.

که زه یو مجلس د "بِسْمِ اللَّهِ" سره پیلوم، نو باید له غیبته، دروغو، او فساد څخه پاک وي.

که زه یو لیکنه د "بِسْمِ اللَّهِ" سره پیلوم، نو باید د حق خدمت پکې وي.

✅ نتیجه:

✔ "بِسْمِ اللَّهِ" یوازې د خولې خبره نه ده، بلکې باید د اعمالو ترجمانه شي.

✔ هغه کار چې د الله تعالی رضا پکې نه وي، په حقیقت کې د "بِسْمِ اللَّهِ" سره نشي پیل کېدلی.

۴. د "بِسْمِ اللَّهِ" سره توکل، صبر، او استقامت وده کوي.

✅ مشکل:

✔ ډېر خلک د "بِسْمِ اللَّهِ" سره کار پیلوي، خو که چې مشکل ورته راشي، بیا ناامیدېږي.

✔ حقیقي "بِسْمِ اللَّهِ" یعني: زه الله تعالی باندې توکل لرم، که هر ډول ستونزې مخته راځي، زه به تسلیم نشم.

✅ حللاره:

✔ "بِسْمِ اللَّهِ" یوازې د پیل شعار نه دی، بلکې د صبر او توکل غذا هم دی.

✔ که چیرې موږ د "بِسْمِ اللَّهِ" سره یو کار پیل کړو، باید تر آخره پرې ثابت پاتې شو.

▶ قرآن کريم فرمايي: "کله چې عزم وکړې، نو پر الله تعالی توکل وکړه."[3]

✅ **نتيجه:**

✔ که موږ د "بِسْمِ اللَّهِ" سره توکل وکړو، نو مشکلات به زموږ حوصله ماته نکړي.

✔ که موږ د "بِسْمِ اللَّهِ" سره استقامت وکړو، نو کاميابي به د الله تعالی په اذن راشي.

۵. د "بِسْمِ اللَّهِ" برکت ټولنې ته عامول

✅ **مشکل:**

✔ که يوازې زه "بِسْمِ اللَّهِ" عملي کړم، خو ټولنه فاسده وي، نو دا اصلاح نيمګړې پاتې کيږي.

✔ د "بِسْمِ اللَّهِ" عملي تطبيق بايد فردي نه، بلکې ټولنيزه وي.

✅ **حللاره:**

✔ د "بِسْمِ اللَّهِ" مفهوم بايد اولاد، کورنۍ، او ټولنې ته انتقال شي.

✔ مشايخ، علماء، ښوونکي، او رهبران بايد دا شعور عام کړي.

✔ "بِسْمِ اللَّهِ" بايد يوازې يو شعار نه وي، بلکې د ټولنې د اصلاح وسيله شي.

✅ **نتيجه:**

✔ که موږ دا کار وکړو، د "بِسْمِ اللَّهِ" مفهوم به يوازې زموږ په شخصي ژوند کې نه، بلکې په ټولنه کې هم غالب شي.

نتيجه: د "بِسْمِ اللَّهِ" تطبيق د ژوند يوه کامله فلسفه ده

✓ ۱. نيت بايد د الله تعالی لپاره وي.

✓ ۲. هر کار بايد د "بِسْمِ اللَّهِ" سره پيل شي.

✓ ۳. عمل بايد د "بِسْمِ اللَّهِ" مطابق وي.

✓ ۴. صبر، استقامت، او توکل بايد د "بِسْمِ اللَّهِ" سره مل وي.

✓ ۵. "بِسْمِ اللَّهِ" بايد د ټولنې يوه ژوندي بنه شي.

---

[3] - "فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ" (آل عمران: ۱۵۹)

د معاصر نیهیلیزم (Nihilism) رد

لوېدیځ الحادي فلسفې وايي چې ژوند تصادفي دی، خو "بسم الله" وايي چې ژوند د هدف او ربوبیت لاندې تنظیم شوی.

د "بسم الله" ابتدائیه جمله د معرفت لومړنی اصول بیانوي، چې هر څه له الله تعالی څخه شروع کېږي.

دا جملې د خالق، جوړوونکي، او د ټولو موجوداتو څارونکي لپاره د ستر معرفت یو ګواه ده.

له یوه فلسفي لید څخه، دا جمله ښيي چې هر وجود چې په کائنات کې شتون لري، هغه باید له خالق سره تړاو ولري. دیته په پام سره چې کائنات د خالقیت فلسفې له مخې نظام لري، نه د تصادف له مخې.

کله چې موږ بِسمِ اللَّهِ وایو، دا مانا لري چې موږ خپل عمل د الله تعالی په نامه پیل کوو، یعني زموږ ځواک، وس او بریا یوازې د الله تعالی په اراده پورې تړلې ده، نه زموږ پر خپل قدرت پورې.

د الله تعالی نوم د رحمت، برکت او خیر سرچینه ده.

هر عمل چې د بِسمِ اللَّهِ سره پیل شي، برکت او ښه پایله لري، او که یې پرته ترسره کړو، نو شیطان خپله برخه پکښې اخیستلی شي (لکه څنګه چې په حدیث کې راغلي).

بِسمِ اللَّهِ موږ ته یادونه کوي چې زموږ نیت باید د الله تعالی رضا وي، نه شخصي ګټې، شهرت، یا مادي غوښتنې.

انسان کله نا کله ځان مستقل او قوي ګڼي، مګر بِسمِ اللَّهِ یادونه ور کوي چې موږ یوازې د الله تعالی په قدرت سره څه کولای شو، او زموږ استقلال یوازې ظاهري دی.

الرَّحمٰنِ الرَّحيمِ موږ ته د الله تعالی د پراخ رحمت یادونه کوي، یعني که موږ کمزوري شو، تېروتنې وکړو، یا ستونزو سره مخ شو، نو باید د الله تعالی د رحمت هیله ولرو.

بِسمِ اللَّهِ ویل دا ښکاره کوي چې مسلمان خپل ژوند د الله تعالی د حکم تابع ګڼي، او دا یو عملي اعلان دی چې موږ د اسلام اصولو ته وفادار یو.

پایله

بِسمِ اللَّهِ الرَّحمٰنِ الرَّحيمِ یوازې یو عبارت نه دی، بلکې دا یو ژور مفهوم لري، چې د توحید، توکل، اخلاص، رحمت، او برکت پیغام لري.

هر عمل باید د دې کلمې سره پیل شي، تر څو زموږ نیت سم شي، او زموږ کارونه د الله تعالی د برکت لاندې ترسره شي.

➤ ایا دا خبرې دعقل خلاف نه دې؟

نه، دا خبرې د عقل خلاف نه دي، بلکې برعکس، د عقل سموالی راولې، ضعف، او محدودیتونه یي راښیي. که دا پوښتنه ژور تحلیل کړو، نو لاندې ټکي به روښانه شي:

1. د هر عمل پیل د یوې مرجع سره تړلی وي

کله چې انسان یو کار پیلوي، نو خامخا د یوې سرچینې یا ځواک څخه الهام اخلي — که هغه خپل عقل وي، یا خپل احساسات، یا د نورو مشوره.

د بِسمِ اللَّهِ ویلو فلسفه دا ده چې انسان د خپل عمل لپاره تر ټولو ستر او مطلق ځواک، یعني الله تعالی ، مرجع ګرځوي.

دا کار د عقل خلاف نه دی، بلکې د عقل لپاره یو کامل اصولي چوکاټ جوړوي.

2. له استقلال نه انکار، بلکې د واقعیت منل

که انسان ځان مستقل وبولي، نو دا یوه فرضي او غیر واقعي ادعا ده، ځکه چې انسان:

د ژوند لپاره اکسیجن ته اړتیا لري، چې خپله یې نه شي تولیدولای.

د انرژي لپاره خوراک ته اړتیا لري، چې خپله یې نه شي رامنځته کولای.

د علم لپاره تجربه او زده کړې ته اړتیا لري، چې خپله یې نه شي بشپړه ولای.

نو که انسان په خپل ژوند کې دا ټول عوامل د یو برتر ذات لخوا منلای شي، نو ولې خپل اعمال د هماغه ذات په نامه پیل نه کړي؟ دا عین عقلانیت دی.

3. د توحید اصل د عقل سره موافق دی

که د نړۍ نظم ته وګورو، هر څه یو مرکزي اصل لري. ستوري، سیارې، طبیعت، فزیکي قوانین — ټول د یو ثابت قانون تابع دي.

که دا قوانین تصادفي وای، نړۍ به ګډوډه وای.

همدا اصل د توحید دی، چې عقل ته یو منظم چوکاټ ورکوي.

بِسمِ اللَّهِ ویل دا منل دي چې موږ د هماغه ذات تابع یو، چې دا نظم یې جوړ کړی.

4. د رحمت یادونه، نه جبر

که بِسمِ اللَّهِ الرَّحمٰنِ الرَّحیمِ ته وګورو، دا یوازې د الله تعالی نوم یادونه نه ده، بلکې د هغه د "رحمت" یادونه هم ده.

که دا کار جبر وای، نو باید د قدرت (الْعَزِیز) او جبر (الْجَبَّار) نومونه کارول شوي وای.

خو دلته الله تعالی ځان د "رحمت" له زاویې معرفي کوي، چې دا د انسان د عقل او فطرت سره مناسبت لري.

5. د شیطان مداخله او د اخلاص اهمیت

که یو انسان خپل عمل د خپل نفس یا د نورو د خوشالولو لپاره کوي، نو د اخلاص عنصر ترې کمېږي.

بِسمِ اللَّهِ ویل انسان ته یو اخلاقي چوکاټ ورکوي، چې د نفس د تکبر مخه نیسي او د عمل روڼتیا زیاتوي.

دا کار د عقل خلاف نه دی، بلکې د عمل عقلاني کول دي.

پایله

بِسمِ اللَّهِ الرَّحمٰنِ الرَّحیمِ ویل نه یوازې د عقل خلاف نه دي، بلکې د عقل او وحي تر منځ یو عالي توافق جوړوي.

دا د انسان طبیعي اړتیاوې، عقلي استدلال، او معنوي اړتیاوې سره یوځای کوي، تر څو انسان خپل کارونه د یوې لوړې مرجع لاندې ترسره کړي، چې دا په ټولنه کې نظم، برکت، او اخلاص زیاتوي.

هو، "بِسمِ اللَّهِ الرَّحمٰنِ الرَّحیمِ" ویل نه یوازې د عقیدې، بلکې له مادي او فلسفي لحاظه هم ګټې لري.

له مادي نظره د "بِسمِ اللَّهِ" ګټې

أ. د ذهني تمرکز او ارامۍ زیاتوالی

ساینس وایي، چې مثبت نیت او تمرکز د انسان د ذهن فعالیت ته وده ورکوي.

کله چې یو انسان بِسمِ اللَّهِ وایي، د هغه ذهن د بې نظمۍ څخه خلاصیږي، د بې هدفه کارونو مخنیوی کوي، او یو واضح مقصد ته متوجه کېږي.

د ځینو له مخې، دعا کول د ذهني فشار کمولو کې مرسته کوي، نو بِسمِ اللَّهِ ویل د ارامۍ یوه غوره لاره هم ده.

ب. د عمل برکت او بریا زیاتول

که موږ د تجربې له نظره وګورو، هغه کارونه چې د اخلاص، تمرکز، او ښه نیت سره ترسره شي، عموماً ښه پایله ورکوي.

له کار څخه مخکې بِسمِ اللَّهِ ویل یو ډول ذهني چمتووالی رامنځته کوي، چې د کار کیفیت ته وده ورکوي.

همداراز، د بشري تجربو له مخې، هغه خلک چې خپل کار د الله تعالی په نوم پیلوي، عموماً له غفلت څخه ژغورل کېږي، ځکه بسم الله ویل هغوی ته د مسؤلیت احساس پیدا کوي.

ج. د ټولنیز نظم او اخلاقي اقتصاد ملاتړ

که یو تاجر بِسمِ اللَّهِ وایي، نو دی به د درغلیو څخه ډډه کوي، ځکه چې ځان ته الله تعالی حاضر او ناظر ګڼي.

که یو عالم بِسمِ اللَّهِ وایي، نو دی به د خپل علم کارونه د خیر لپاره کوي، نه د فساد یا ځان ښودلو لپاره.

نو دا مفهوم د اقتصاد، تجارت، او ټولنیز عدالت لپاره عملي پایلې لري.

فلسفه وایي چې انسان باید د "واقعیت" اصلي ماهیت وپیژني.

"بِسمِ اللَّهِ" موږ ته یادونه کوي چې حقیقي واقعیت یوازې مادي نه دی.

او د هر مادي او غیر مادي شیز وجود او بقا، بلکې هر څه د الله تعالی له ارادې سره تړلي دي.

نو، د مادي نړۍ مطالعه یوازې د تجربې له لارې نه، بلکې د وحی له لارښود لاندې باید ترسره شي.

که موږ علم یوازې پر تجربه ولاړ وبولو، دا یوه نیمګړې فلسفه ده، ځکه چې تجربه محدودیتونه لري.

که موږ ساینسي تجربې د وحی تر رڼا لاندې او کړو، نو ساینس به یوازې مادي اهداف ونه لري، بلکې اخلاقي بُعد به هم ولري.

بِسمِ اللَّهِ موږ ته دا درس راکوي چې علم باید د خیر لپاره وکارول شي، نه د شر لپاره.

فلسفه بحث کوي چې آیا انسان مستقل دی او که د یو لوی نظام برخه؟

بِسمِ اللَّهِ موږ ته وایي چې انسان خپلواکي لري، خو د الله تعالی له نظام لاندې.

دا موږ ته توازن راکوي، چې نه ځان خدای وګڼو، نه ځان بې واکه وبولو.

پایله

"بِسمِ اللَّهِ الرَّحمٰنِ الرَّحیمِ" یوازې د روحاني برکت لپاره نه ده، بلکې مادي، فلسفي، او ساینسي ارزښت هم لري.

دا د ذهن تمرکز زیاتوي، اخلاص رامنځته کوي، او ساینس ته اخلاقي جهت ورکوي.

دا موږ ته ښیي چې ساینس باید یوازې د دنیاوي مادي هدفونو لپاره نه وي، بلکې د انسانیت خیر ته هم کار وکړي.

نوي علوم باید د "بِسمِ اللّٰهِ" له فلسفې سره یوځای شي، څو نه یوازې مادې ته، بلکې روح او اخلاقو ته هم خدمت وکړي.

څنګه کولای شو مادي علما قانع کړو چې "بِسمِ اللّٰهِ" یو ساینسي او فلسفي اساس لري؟

مادي علما عموماً یوازې پر حسي تجربې، مشاهدې او تجربوي ساینس باور لري، او هغوی د ماوراءالطبیعه مفاهیمو ته چندان اهمیت نه ورکوي.

نو، که موږ هغوی قانع کول غواړو، باید:

1. د هغوی د منطق اصول وپېژنو.
2. له تجربوي ساینسي شواهدو ګټه واخلو.
3. د فلسفي استدلال اصول وکاروو.
4. د علمي اخلاقو ضرورت روښانه کړو.

1. د مادي علماوو منطق درک کول

مادي علما معمولاً په دې اساس دلیل راوړي:

"یوازې هغه څه قبلوو چې حسي تجربه يې تایید کړي."

"طبیعت یو خودمختار نظام دی، او انسان یوازې د همدې نظام د قوانینو موندونکی دی."

"دیني مفاهیم غیر تجربي دي، نو د ساینس لپاره اړین نه دي."

که موږ غواړو هغوی قانع کړو، نو باید دا منطق له داخلي زاویې تحلیل کړو، نه دا چې صرفاً دیني دلیل وړاندې کړو.

2. د تجربوي ساینسي شواهدو وړاندیز

أ. د ذکر او مانتراګانو ساینس

څېړنې ښيي چې ذکر کول، دعا یا مانترا ویل د ذهن فشار کموي، د زړه ضربان تنظیموي، او پر انسان مثبت تاثیر لري.

د هارورډ پوهنتون او نورو څېړونکو دا تایید کړې چې د متمرکزو دعاګانو یا ذکرونو تکرار د اعصابو په آرامولو کې مرسته کوي.

که "بِسمِ اللَّهِ" د ذهن تمرکز او داخلي نظم زیاتوي، نو دا یو ساینسي حقیقت هم دی، نه یوازې دیني.

ب. د نیت (Intention) او پایلو اړیکه

ساینس ښيي چې د هر کار تر شا نیت د هغه کار پر کیفیت اغېز لري.

"بِسمِ اللَّهِ" ویلو سره انسان خپل نیت پاکوي، تمرکز یې لوړېږي، او د عمل کیفیت یې ښه کېږي. ځکه د باور موجودیت پایلو باندې مستقیم اثر لري.

ج. د اخلاقو او ساینس اړیکه

که علم یوازې مادي وي، نو دا به هدف نه لري، خو که "بِسمِ اللَّهِ" ورسره وي، نو ساینس ته به د انسانیت خدمت هدف وګرزي.

بېله دیني اساسه، ساینس د ښه او بد تر منځ فرق نه شي کولای، خو د "بِسمِ اللَّهِ" فلسفه ساینس ته یو اخلاقي چوکاټ ورکوي.

3. د فلسفي استدلال اصول کارول

أ. آیا واقعیت یوازې مادي دی؟

مادي علما وايي چې یوازې ماده وجود لري، خو دا نظریه خپله یوه فلسفي دعوه ده، نه ساینسي حقیقت.

داسې ډېر مفاهیم شته چې ماده نه لري، خو واقعي دي، لکه: شعور، اراده، ریاضیات، منطق، او اخلاقي ارزښتونه.

که ریاضیات او منطق مادي نه دي، نو ولې موږ وحی رد کړو، چې د یو نظم اساس دی؟

ب. د نظم (Order) او تصادف (Randomness) ترمنځ توپیر

ساینس وايي، چې طبیعت یو تنظیم شوی نظام لري.

که طبیعت تصادفي وای، هیڅ ساینس به ممکن نه وای، ځکه چې ساینس د ثابت نظم پر بنسټ ولاړ دی.

نو مونږ وایو، چې نظم شته، نو دا د یوه برتر ذات د وجود دلیل دی، او "بِسمِ اللَّهِ" ویل موږ ته دا برتره مرجع راښيي.

ج. آیا انسان واقعي ازادي لري؟

مادي فلسفه عموماً وايي چې انسان محض د فزیکي قوانینو تابع دی، نو حقیقي ازادي نه لري.

خو که "بِسمِ اللَّهِ" قبوله کړو، نو دا موږ ته اختیار راکوي چې خپل عمل د الله تعالی د نظام تابع کړو، نه یوازې د مادي قوانینو.

4. د ساینسي اخلاقو اړتیا روښانه کول

أ. ساینس بېله اخلاقو خطرناک دی

اټومي وسلې، جنیتیکي تغیرات، د چاپېریالي تخریب—دا ټول هغه علوم دي چې که اخلاقي کنټرول ونلري، بشریت ته زیان رسوي.

"بِسمِ اللَّهِ" ویل ساینس ته یو اخلاقي چوکاټ ورکوي، تر څو ساینس یوازې د قدرت، پیسو، یا استثمار لپاره و نه کارېږي.

ب. د مادي علم محدودیتونه

ساینس نشي کولای د ښه او بد ترمنځ پریکړه وکړي، خو اسلام دا چوکات وړاندې کوي.

که ساینس یوازې د تجربې تابع وي، نو ولې موږ انسانیت ته ارزښت ورکوو؟

"بِسمِ اللَّهِ" ساینس ته دا مفهوم ورکوي چې انسانیت باید د ساینس هدف وي، نه یوازې تجربه.

پایله: څنګه یې قانع کړو؟

1. د ساینسي تجربو شواهد وړاندې کړو چې "بِسمِ اللَّهِ" مثبت تاثیر لري.

2. د فلسفي تحلیل له لارې دا ثابت کړو چې واقعیت یوازې ماده نه ده.

3. د اخلاقو بحث ته داخل شو چې بې له دیني اصولو، ساینس خطرناک تمامېږي.

4. د مادي علم محدودیتونه وښیو او دا روښانه کړو چې ساینس اخلاقو ته اړتیا لري.

په دې ډول، موږ کولی شو مادي علما قانع کړو چې "بِسمِ اللَّهِ" یوازې یو دیني شعار نه دی، بلکې یو فلسفي، علمي، او اخلاقي حقیقت دی، چې ساینس ته یو منظم چوکاټ ورکوي.

📖د قرآن کریم د تدبر او عملي ژوند پروژه

(د خدای د کلام په رڼا کې د امت فکري بیداري)

غوښتنه:

قدرمنو مؤمنانو!
قرآن کریم د بشریت د هدایت او د ژوند د سمون بشپړ نظام دی. دا کتاب د الله له لوري د انسان د فطرت، عقل او ټولنې د توازن لپاره نازل شوی دی.

قرآن کریم یو داسې کتاب دی چې هر انسان، که په عربي ژبه په روانه توګه پوه شي، ولو که کومې اکادمي زده کړې یې هم نه وی کړې، او په تدبر سره یې ولولي خپل الله، آخرت او ټولنیز عادل ژوند ته مستقیمه لاره پیدا کولی شي ځکه الله تعالی فرمایي:

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِن مُّدَّكِرٍ [القمر: 17]

او که یو انسان د دنیا ټول علوم او فلسفې لوستي وي، خو چې د قرآن کریم څېړنه په تدبر او بې طرفانه توګه شروع کړي نو د قرآن کریم ژور علم او مفاهیمو ته به د ایمان او یقین سلام وړاندې کړي ځکه الله تعالی فرمایي:

إِنَّمَا يَخۡشَى ٱللَّهَ مِنۡ عِبَادِهِ ٱلۡعُلَمَٰٓؤُاْۗ إِنَّ ٱللَّهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ [فاطر: 28]

او الله تعالی فرمایي:

مَّا تَرَىٰ فِي خَلۡقِ ٱلرَّحۡمَٰنِ مِن تَفَٰوُتٖۖ فَٱرۡجِعِ ٱلۡبَصَرَ هَلۡ تَرَىٰ مِن فُطُورٖ 3 ثُمَّ ٱرۡجِعِ ٱلۡبَصَرَ كَرَّتَيۡنِ يَنقَلِبۡ إِلَيۡكَ ٱلۡبَصَرُ خَاسِئٗا وَهُوَ حَسِيرٞ [الملك: 3-4]

او ځکه چې قرآن کریم ژبنی بې ساریتوب، بلاغت او معجزانه ادبي سبک، داخلي اتساق او منطقي ثبات، اخلاقي او ټولنیز ارزښتونه او لارښوونې، تاریخي او کلتوري اغېز په هر سورت او آیت کې لري

او دا نتیجه لاس ته راوړل، صحیح فهم، عملي تطبیق، له هوی سره د تضادونو او شکونو مخنیوی ته ضرورت لري، او د دې هدف لاس ته را وړلو لپاره د هرعصر علماؤ کرامو د تفسیر کوشش کړی او کوي یې، او دا سلسله به تر قیامته پورې روانه وي خو هیڅ څوک به د دې بحر عمق ته ونه رسیږي ځکه الله تعالی فرمایي:

قُل لَّوۡ كَانَ ٱلۡبَحۡرُ مِدَادٗا لِّكَلِمَاتِ رَبِّي لَنَفِدَ ٱلۡبَحۡرُ قَبۡلَ أَن تَنفَدَ كَلِمَاتُ رَبِّي [الكهف: 109]

ما چې د قرآن کریم د آیتونو څېړنه شروع کړې دا یو فردي انساني له عجز نه ډکه هڅه ده، نو ځکه له خپلو ټولو مسلمانانو ورونو څخه د همکارۍ طمعه لرم، او الله نه غواړم چې په خپله هڅه کې کامیاب او له مأیوسۍ څخه وژغورل شم، نو:

1 – د شریعت له علماءکرامو څخه هیله لرم چې په خپل علم سره د انلاین وسایلو له لارې راسره لارښود او همکار شي

2 - د پښتو ژبې پوهانو ښخه هیله لرم چې د متن په اصلاح کې په انلاین بڼه راسره همکار شي

3 - د رسنیو چلونکو نه هیله لرم چې په نشر کې راسره همکار شي

4 - له مالدارانو ښخه هیله لرم چې په انفاق في سبیل الله سره د وسایلو، مکان، د علماؤ په تنخواه، او تجمع کې راسره همکار شي

5 – له عامو مسلمانانو ورونو ښخه هیله لرم چې په علم، عمل، او دعاکې راسره ملګري شي

تر څو وکولی شم چې دا پروژه لکه ښتګه چې ور سره لایقه ده پر مخ بوځم.

🌿 **پایله:**

دا پروژه یوازې یو علمي کار نه دی، بلکې د امت د فکري بیدارۍ او عملي اصلاح پیل دی. که هر یو مؤمن د خپل وس مطابق راسره برخه واخلي، نو دا به د الله په نصرت یو مبارک نهضت شي.

وَقُلِ ٱعۡمَلُواْ فَسَيَرَى ٱللَّهُ عَمَلَكُمۡ وَرَسُولُهُۥ وَٱلۡمُؤۡمِنُونَ
[التوبة: 105]

اللهم اجعل القرآن ربيع قلوبنا، ونور صدورنا، وجلاء أحزاننا، وذهاب همومنا.
اللهم وفّقنا لما تحب وترضى، واجعل عملنا خالصًا لوجهك الكريم.

✳️ **د تماس او ګډون لپاره:**

ایمیل: dequrantadburpashto@protonmail.com

تویټر: تدبر پښتو @PsTdbr32975

فیسبوک: تدبر پښتو https://www.facebook.com/share/1BVNT3H6Qy/

ټلیګرام: تدبر پښتو t.me/pashtotadbur

په الله توکل کوم، او د مؤمنانو له دعا، علم او مرستې تمه لرم.
والله ولي التوفيق 🌸

لیکونکی: طالب العلم – م. ح. ع